

---

*RAHVUSVAHELINE SEKSUAALKURJATEGIJATE RAVI ASSOTSIATSION
(IATSO)*

*TÄISKASVANUD SEKSUAALKURJATEGIJATE RAVI NING KOHTLEMISE
JUHEND*

EESMÄRK

Kuigi kõigil ametialadel on oma juhendid, kujutab järgmine juhend endast soovituslikke ravi ning kohtlemise miinimumjuhiseid. Soovitatakse, et seksuaalkurjategijate raviga tegelevad spetsialistid kasutaksid oma töö hindamiseks järgmisi miinimumkriteeriume. Iga üksikjuhtumiga tegeledes tuleks väga hoolikalt dokumenteerida põhjused erandite tegemiseks sellest juhendist.

MÕISTED

Ravijuhend

Ravijuhend tähendab täpselt seda, millele viitab – patsientide ravi juhendit. Praegusel juhul on selleks seksuaalkurjategijate ravi.

Parafilia

Parafilia on erootilis-seksuaalne seisund meestel ja naistel, kes erootilis-seksuaalse erutuse tekkeks ja säilimiseks ning orgasmi hõlbustamiseks või saavutamiseks reageerivad ebatavalistele või sotsiaalselt vastuvõetamatutele stiimulitele oma kujutelmades või fantaasias või kelle erutus või orgasm sõltub neist stiimulitest.

Seksuaalkuritegu

Seksuaalkuritegu hõlmab lubamatut seksuaalkäitumist, mis on määratletud kriminaalõiguses. Tuleks samuti märkida, et kogu maailmas on suuri lahknevusi selles küsimuses, mida seksuaalkuritegu endast kujutab. (Pallone, 1990)

Seksuaalkurjategija

Isik, kes paneb toime oma kultuuriruumi jurisdiktsioonis õigusaktiga määratletud seksuaalkuriteo.

Psühholoogiline abi

Psühholoogiline abi viitab teraapiatele, mis on mõeldud seksuaalkurjategijate ravimiseks. Eri teraapiad põhinevad erinevatel parafiilse seksuaalkuriteo teket käsitlevatel psühholoogilistel ja psühhiaatrilistel teooriatel, nagu näiteks psühhoanalüütilisel, kognitiivsel, käitumuslikul, sotsiaalse õppimise ja peresüsteemide teoorial. Psühholoogilist või psühhiaatrilist abi võib osutada üksikisikule, paarile, perekonnale või rühmale. Abi eesmärk on ära hoida edasist kuritegelikku käitumist ja teiste isikute ohvriks langemist.

Ravimiravi

Ravimiravi viitab farmakoloogilise ravi kasutamisele. Farmakoloogiline ravi on hõlmanud (kuid mitte üksnes) antiandrogeenide, antidepressantide ning ärevusvastaste ja epilepsiavastaste ravimite, antipsühhootikumide ja/või teiste ravimite kasutamist.

AMETIALANE PÄDEVUS

Akadeemilise kraadi omamine käitumisteaduste, meditsiini või psühhosotsiaalsete kliiniliste teenuste osutamise vallas ei tõesta tingimata, et isikul on piisav pädevus parafiilia või seksuaalkuritegudega seotud probleemide hindamiseks või raviks. Seksuaalkurjategijaid hindavad ja/või ravivad inimesed peaksid olema läbinud kliinilise väljaõppe ning saanud erinevate psühhiaatriliste ja psühholoogiliste haigusseisundite diagnoosimise ja ravi kogemusi, samuti erikoolitust ja kogemusi parafiilia diagnoosiga kurjategijate või seksuaalkurjategijatega seotud probleemide hindamise ja ravi alal. Seda peaks üldjuhul kajastama psühhiaatri, psühholoogi või kliinilise psühholoogi kutsetunnistuse olemasolu ning dokumendid koolituse ja kogemuste kohta mitmesuguste seksuaalhäirete, sealhulgas parafiilia ja seksuaalkuriteod, diagnoosimise ja ravi alal. Ravi osutaja peab suutma panna diagnoose.

Järgida tuleks järgmisi *pädevuse standardeid*.

1. Vähemalt magistrikraad või sellele vastav kraad kliinilise arstiteaduse erialal, mille on andnud riikliku või piirkondliku akrediteerimisorgani või -asutuse poolt akrediteeritud haridusasutus.
2. Tõendatud pädevus ravi vallas koos kutsetunnistusega (või tõendava asutuse vastava vormiga) töötamiseks arstina, psühholoogina, vaimse tervise õena, kliinilise psühholoogina või paari- või pereterapeudina.
3. Lisapädevus seksuaalhäirete ja seksuaalkuritegeliku käitumise alal nõustamiseks ja diagnoosimiseks, mida tõendab sõltumatu institutsioon (nt teatud erialal kutsekoda), koolitus või juhendamisel omandatud kliiniline kogemus koos pideva täiendõppega.
4. Tõendatud koolitus ja pädevus psühhoterapia osutamiseks.

SEKSUAALKURJATEGIJATE RAVILE EELNEV OLUKORD

1. Potentsiaalsete patsientide seksuaalkuritegelikku käitumist ja nende üldist seksuaalintervist tuleks ulatuslikult hinnata. See peaks ka hõlmama sobivust raviks, ravile alluvust, psühholoogilisi või psühhiaatrilisi diagnoose ning kogukonna turvalisuse ja riskide hindamist.
2. Põhjalikku arstlikku läbivaatust soovitatakse eriti siis, kui kahtlustatakse füüsilisi probleeme, mis võivad nõuda spetsiifilist ravi, st südameprobleemid, kõrge vererõhk, maksakahjustused, ajuvigastused ja epilepsia.
3. Potentsiaalsed patsiendid peaksid läbima psühholoogilise ja/või psühhiaatrilise läbivaatuse, mis välistaks nende muud psühholoogilised või psühhiaatrilised häired. Kui leitakse muid häireid, nõuavad need täiendavat ravi lisaks patsiendi parafiilia või seksuaalkuritegeliku käitumise ravile.
4. Kui patsiendi raviks on vaja ravimeid või ta soovib neid, tuleb patsienti teavitada ravimiravi eelistest ning võimalikest kõrvalmõjudest või puudustest.

RAVIJUHENDI PÕHIMÕTTED

- 1. põhimõte.* On tõendeid selle kohta, et teatud liiki ravi võib olla tõhus retsidiivsuse ohjeldamiseks ja vähendamiseks teatud liiki seksuaalkurjategijate puhul.
- 2. põhimõte.* Seksuaalkurjategijad näevad ravi vabatahtliku protsessina (nemad teevad valiku), kuna nad ei pruugi näha oma seksuaalkuritegelikku käitumist psühholoogiliselt või meditsiiniliselt patoloogilisena.
- 3. põhimõte.* Seksuaalkurjategijate ravi hindamine nõuab erioskusi, mis pole tavaliselt seotud kliiniliste psühholoogide või tervishoiutöötajate erialase väljaõppega.
- 4. põhimõte.* Seksuaalkurjategijate ravi osutatakse elukvaliteedi parandamiseks ja seda peetakse nende inimeste humaanseks raviks, kes on pannud toime seksuaalkuriteo, ning selleks, et ennetada patsiendil edasist seksuaalkuritegelikku käitumist.
- 5. põhimõte.* Dokumenteeritud orgaanilise hälbega patsiendil ravitakse kõigepealt vastavalt vajadusele üldiselt tunnustatud protseduuridega seda haigusseisundit enne psühhoteraapia alustamist või sellega koos.
- 6. põhimõte.* Psühhiaatrilise diagnoosiga (nt skisofreenia) patsiendil ravitakse kõigepealt vastavalt vajadusele üldiselt tunnustatud protseduuridega psühhiaatrilist diagnoosi või mõlemat, kui see on vajalik.
- 7. põhimõte.* Seksuaalkurjategijate ravi võib hõlmata erinevaid terapeutilisi lähenemisi. On oluline, et spetsialistid oleksid kursis kasvava ja areneva valdkonnaga ning osutaksid uuringutega tõestatud tõhusaimat ravi.
- 8. põhimõte.* Raviplaan võib hõlmata ravimravi kasutamist, mis võib osaliselt leevendada seksuaalset erutust ja fantaasiaid ning mõned inimesed võivad tunda end vähem sunnitud tegutsema.
- 9. põhimõte.* Seksuaalkurjategijatega töötavad spetsialistid peaksid olema ette valmistatud koostööks kriminaalõigussüsteemiga professionaalsel ja koostööle orienteeritud viisil.
- 10. põhimõte.* Sageli vajavad seksuaalkurjategijad järelravi või -visiite ning seda tuleks julgustada või võimaluse korral nõuda.
- 11. põhimõte.* On ebaeetiline nõuda patsientidelt tasu teenuste eest, mis on põhiliselt mõeldud teadusuuringuteks või millest patsient ei saa otseselt kasu.
- 12. põhimõte.* Selleks et veenda tulemuslikult õigusasjatundjaid ja ka ühiskonda üldiselt seksuaalkurjategijate ravi tõhususes, peaksid spetsialistid tegema koostööd ja tegema teaduslikult põhjendatud ravi tulemuste uuringuid.
- 13. põhimõte.* Seksuaalkurjategijad peavad sageli kokku puutuma kohtumenetlusega ning neid isikuid ravivad spetsialistid peavad olema valmis vajaduse korral kohtusse ilmuma.

14. põhimõte. Seksuaalkurjategijatele tagatakse samad õigused nende isikuandmete kaitseks nagu kõikidele teistele patsiendirühmadele, kui õigusaktidega, st teavitust või andmete kohtusse esitamist käsitlevate õigusaktidega ei ole sätestatud teisiti.

15. põhimõte. Seksuaalkurjategijaid ei tohi diskrimineerida nende vanuse, soo, rassi, etnilise kuuluvuse, rahvuse, usuliste tõekspidamiste, varalise või sotsiaalse seisundi või füüsilise või vaimse puude tõttu.

16. põhimõte. Seksuaalkurjategijaid ravivad spetsialistid peavad suhtuma nendesse inimestesse lugupidamise ja austusega. Kui nad ei suhtu kurjategijatesse või nende kuritegudesse kaastundlikult, peaksid nad need isikud nõuetekohaselt edasi suunama.